

INDSTILLINGER TIL KL'S KLIMAPRIS 2025

Landbrug og arealanvendelse

Indholdsfortegnelse

Fra viden til handling (Haderslev Kommune).....	3
Partnerskab med banker og landbruget (Ringkøbing-Skjern Kommune)	5
KlimaAlliancen Thy (Thisted Kommune)	7
Vork Naturland (Vejle Kommune).....	9

Fra viden til handling – Lokalt baseret vej til godt vandmiljø og konkurrencedygtigt landbrug (Haderslev Kommune)

Beskriv indsatsen kort

Projektet fokuserer på at forbedre vandkvaliteten i Haderslev Fjord og Dam. Indsatsen består af to lige vigtige projekter: præprojekt og hovedprojekt, som er hinandens forudsætninger for at komme i mål med visionerne uden at gå på kompromis med landbrugets konkurrenceevne. Vi ønsker at indstille præprojektet, da vi har opnået vigtige erfaringer med, hvordan man kan starte en ren fjord-indsats op lokalt og involvere og forankre samt skaffe finansiering til indhentning af beslutningsgrundlag.

Kommunens rolle i indsatsen

Haderslev Kommune har spillet en central rolle i projektet ved at tage et fælles lederskab og facilitere samarbejdsprocessen mellem de respektive interessenter. Samarbejdet foregår om et rundt bord, hvor der er enighed om, at vi er hinandens forudsætninger. Haderslev kommune medfinansierer præprojektet og bidrager med mandskabstimer på lige fod med de øvrige samarbejdspartnere. Det mener vi er grønt lederskab, følgeskab og ikke mindst fællesskab.

Kriterie 1: Indsatsens effekt og spredningspotentiale. Hvordan har indsatsen potentiale til at blive spredt til andre fagområder, aktører eller til andre kommuner. Og hvad har effekten været?

Præprojektet er grundlaget for at der kan komme et hovedprojekt, som adresserer et kæmpe problem med iltsvind i de fleste danske fjorde og indre farvande. Iltsvindet bliver værre og værre i disse år og kalder på handling. Hurtigt. Og derfor er det vigtigt at komme hurtigt i gang med et præprojekt. Vores erfaringer med at lave et succesfuldt præprojekt kan nemt deles med andre kommuner og aktører og involverer flere fagområder. Indsatsen taler direkte ind i ambitionerne i Den grønne trepartsaftale og supplerer de lokale grønne trepartsopgaverne og skaber synergier og merværdi.

Kriterie 2: Indsatsens læringspotentiale

Hvilken læring har indsatsen bidraget med til det fremadrettede arbejde med den grønne omstilling i kommuner?

Erfaringerne fra præprojektet viser nye typer samarbejder og læring om, hvordan man kan lykkes med at samle mange lokale interessenter om ét fælles formål samt skabe et grundlag

for finansiering. Gennem en række tiltag, herunder etablering af vådområder, forbedring af spildevandsrensning, skovrejsning og øget biodiversitet, skal hovedprojektet opnå betydelige miljømæssige fordele og skabe en økologisk sund vandkvalitet i fjord og dam gennem en involverende, faktabaseret, videnskabelig og dialogbaseret tilgang.

Kriterie 3: Indsatsens nytænkende og innovative karakter

Hvordan er indsatsen enten i proces, formål eller i resultat nytænkende og innovativ?

Præprojektet fokuserer på nye typer lokale samarbejder og værktøjer til at skabe en stærk plan for det endelige projekt. Kombinerer traditionelle og moderne metoder for at opnå optimale resultater, hvilket gør det til et banebrydende projekt inden for vandforvaltning på baggrund af unikke samarbejdsrelationer, som tæller spildevandsselskabet Provas, Landbrugsforeningen Spiras, lokalforeningerne for Danmarks Naturfredningsforening og Danmarks Sportsfiskerforbund og Haderslev Kommune, bistået af SEGES Innovation, Aarhus Universitet, Syddansk Universitet og Longline Environment. Projektet er finansieret af Promilleafgiftsfonden og Haderslev Kommune.

Kriterie 4: Indsatsens lokale forankring

Hvordan er indsatsen lykkedes med at skabe relevant opbakning og følgeskab blandt f.eks. borgere, erhvervet, medarbejdere i flere forvaltninger, lokalpolitisk etc.?

Projektet har opnået bred involvering og opbakning fra bl.a. lokalforeningerne for Danmarks Naturfredningsforening og Danmarks Sportsfiskerforbund, landbruget, erhvervslivet og de folkevalgte politikere, hvilket har sikret en stærk lokal forankring. Mange borgere bor og færdes i områderne rundt om Haderslev Fjord og Dam og vil få glæde af indsatsen, som kommer til at forbedre natur og miljø væsentligt i store områder. Tænk, at kunne bade i fjord og dam, det har vi ikke kunnet i årtier.

Partnerskab med banker og landbruget: ESGreenTool (Ringkøbing-Skjern Kommune)

Beskriv indsatsen kort

Vestjysk Bank, Ringkjøbing Landbobank, Skjern Bank, Vestjysk Landboforening startede med Ringkøbing-Skjern Kommune i 2024 et projekt, der laver klimaberegninger på landbrugsbedrifter. Projektet benytter et regneværktøj udviklet af SEGES og Økologisk Landsforening, som giver den enkelte landmand detaljeret indsigt i, hvor bedriftens klimabelastning ligger. Der laves scenarieberegninger af mulige klimareducerende tiltag, og landmanden hjælpes med at lave sin egen klimahandlingsplan.

Kommunens rolle i indsatsen

Projektet tager afsæt i Ringkøbing-Skjern kommunes Klimahandlingsplan og i Partnerskabsaftalen med Vestjysk Landboforening. Som Danmarks arealmæssigt største kommune og med en stor fødevareproduktion er det i landbruget og arealanvendelsen, at de største reduktioner i kommunens drivhusgasudledninger skal finde sted. Kommunens rolle har været at opridse projektideen, identificere samarbejdspartnere, sikre medfinansiering og bistå projektets implementering gennem støtte til projektadministration.

Kriterie 1: Indsatsens effekt og spredningspotentiale.

Hvordan har indsatsen potentiale til at blive spredt til andre fagområder, aktører eller til andre kommuner. Og hvad har effekten været?

Indsatsen er et pilotprojekt, hvor der udarbejdes klimaregnskaber og vejledes om at lave klimahandlingsplaner på 30 store og mellemstore landbrugsbedrifter. Som resultat af projektet vurderes at kunne opnå reduktioner i landbrugets udledninger af klimagasser på 2-4%. Projektets målemetode og arbejdsproces er velbeskrevet, og det vil være enkelt at opskalere til flere bedrifter i Ringkøbing-Skjern kommune eller til andre kommuner, hvor landbruget fylder i klimaregnskaberne. Der er med projektet nok så vigtigt også skabt et samarbejde med banksektoren, der kan være en platform for videre dialog og lokalt samarbejde om implementering af kommunens klimahandlingsplan på andre områder.

Kriterie 2: Indsatsens læringspotentiale

Hvilken læring har indsatsen bidraget med til det fremadrettede arbejde med den grønne omstilling i kommuner?

En projekttilgang kan hjælpe med at skabe tillid og dialog mellem kommune og partnere i samarbejde om tilblivelse og gennemførelse af klimahandlingsplaner. Det gælder særligt i forhold til aktører, hvor der ikke tidligere har været tradition for samarbejde, i det konkrete

tilfælde landbruget og især bankerne. Projekttilgangen har givet anledning til flere konkrete samarbejder mellem kommunen og landbruget på andre områder. På tilsvarende vis kan samarbejdet med bankerne potentielt udstrækkes til andre sektorer eller indsatsområder i klimahandlingsplanerne, hvor der er et væsentlige interessesammenfald, f.eks. i forhold til den grønne omstilling i små og mellemstore virksomheder.

Kriterie 3: Indsatsens nytænkende og innovative karakter

Hvordan er indsatsen enten i proces, formål eller i resultat nytænkende og innovativ?

Indsatsen er nyskabende, fordi bankerne er med. De kender landbrugsbedrifterne og ved, hvad det kan betyde for kassekreditte og rentabiliteten, hvis der ikke leveres det, forbrugerne forventer eller efterspørger. Landbrugserhvervet med følgeindustri er vigtigt for kommunen såvel som for de lokale banker, der har bundet udlån op på landbrugsbedrifterne. Det er derfor oplagt at tænke bankerne ind i kredsen af kommunale partnerskaber omkring udvikling og gennemførelse af de kommunale klimahandlingsplaner, ikke kun i forhold til landbrug men også i forhold til for eksempel industri og transportsektorerne.

Kriterie 4: Indsatsens lokale forankring

Hvordan er indsatsen lykkedes med at skabe relevant opbakning og følgeskab blandt f.eks. borgere, erhvervet, medarbejdere i flere forvaltninger, lokalpolitisk etc.?

Projektet er som nævnt et pilotprojekt, som nu er midtvejs i gennemførelsen. Projektet begunstigedes af truslen fra den nu vedtagne CO₂-afgift på landbruget. Det gjorde det lettere at sikre politisk opbakning til projektet og at bringe landbruget og bankerne til bordet om en samarbejdsaftale. I projektet er det bankerne, der har identificeret de deltagende bedrifter. Det har derved været forholdsvis nemt at rekruttere til projektet og sikre at deltagerne har høj motivation.

KlimaAlliancen Thy (Thisted Kommune)

Beskriv indsatsen kort

Klimaalliancen Thy (KAT) består af Thisted Kommune (TK), Fjordland, Thy Mors Energi, Thy Forsyning, DI Thy/Mors, Thisted Varme og Hanstholm havn, der på tværs af sektorer vender klimaudfordringen til samarbejde om vækst og udvikling. Via kortlægning af stedbundne ressourcer og potentialer har KAT lavet en plan for konkrete CO₂ reduktioner for hver sektor. Totalt reducerer planen med 70% i 2030. Fx er Fjordland gået forrest med 1630 ha lavbundsarealer fordelt på 13 projekter, så målsætningen næsten nås kun 2 år efter planens vedtagelse. Målet er 2000 ha og arbejdet fortsætter.

Kommunens rolle i indsatsen

TK har faciliteret opstarten af KAT, leveret sekretariatsbistand og har konsekvent understøttet KAT partnerne i at nå planens mål. TK har hjulpet partnerne ind i relevante netværk og har sammen med partnerne søgt div. puljer om tilskud til udviklingsprojekter. Via deltagelse i konferencer, temadage etc. inspireres partnerne med ny viden og på KAT-møder holdes partnerne op på de mål, de har bundet sig til via planen. Projekter gennemføres hurtigst, når fx landmænd selv går forrest og driver projekterne mens TK er facilitator i at få projekterne finansieret og gennemført.

Kriterie 1: Indsatsens effekt og spredningspotentiale.

Hvordan har indsatsen potentiale til at blive spredt til andre fagområder, aktører eller til andre kommuner. Og hvad har effekten været?

KAT har lokalt identificeret CO₂ reduktioner på ca. 350.000 tons, og flere store klumper er rigtig godt undervejs med to myndighedsgodkendte biogasanlæg, 1630 ha lavbundsjord, udrulning af fjernvarme til 5 landsbyer og væsentligt flere elbiler. Disse tiltag alene har givet 150.000 tons. Dertil bliver ansøgninger om støtte til CO₂ fangst og græsproteinanlæg i øjeblikket evalueret, hvor CO₂ fangst alene på sigt kan give CO₂ reduktioner på 100.000 tons. Spredningseffekten er allerede stor og der findes nu lignende klimaalliancer i Aarhus, Aalborg, Trekantsområdet og Morsø, ligesom KL selv er med i en anden type klimaalliance. Potentialet i andre kommuner er, at der via partnerskaber med lokale aktører bliver lavet forpligtende samarbejder om at nå fælles klimamål, som spejler eller overgår de nationale mål.

Kriterie 2: Indsatsens læringspotentiale

Hvilken læring har indsatsen bidraget med til det fremadrettede arbejde med den grønne omstilling i kommuner?

Ingen sektor kan stå alene. Der må inddrages viden fra forskellige sektorer for at finde de bedste løsninger. En bred berøringsflade er en fordel i samarbejdet med borgere og virksomheder. Det samme er en fælles kommunikationsplatform. Her er KAT integreret i TK-plattformen Grøn Fremtid Thy - professionel information og involvering i grøn omstilling. En

bred fundering er en fordel i kommunikationen om VE-projekter, hvor lokale VE-foreninger, hvis opstart har været faciliteret af TK, har hentet viden hos de forskellige KAT-partnere. Det samme gør sig gældende ift. at skabe ejerskab til energizoner, hvor tekniske anlæg placeres. KAT har også lært aktørerne, at de sidste CO2 reduktioner skal hentes med ny teknologi, hvor KAT partnere sammen har søgt puljer til pyrolyse, CO2 fangst, CO2 værdikæder og græs-protein.

Kriterie 3: Indsatsens nytænkende og innovative karakter

Hvordan er indsatsen enten i proces, formål eller i resultat nytænkende og innovativ?

Det nytænkende består i, hvor tæt samarbejdet har været og at der ud af det er sprunget projekter, som har været med i forreste linje. Fx arbejdede TK proaktivt med CO2 lagring sammen med GEUS allerede i sommeren 2020, Thisted Varme var først til at teste CO2 fangst i DK og TKs arbejde med lokal involvering bliver der nu undervist i på KU. TK/KAT skal tilmed holde oplæg på Klimafolkemødet næste år. Det er således nytænkningen omkring den tætte samarbejdsproces, der har ført til, at aktørerne i området er med helt fremme på innovation. Opgaven med at nå 70% reduktion i 2030 og neutralitet i 2040 ser KAT ikke som statens opgave, ikke som TKs opgave men som en fælles opgave, og KAT ser det bevidst som noget, der skaber muligheder fremfor noget der er dyrt og træls. Det er reelt mere nytænkende, end det lyder.

Kriterie 4: Indsatsens lokale forankring

Hvordan er indsatsen lykkedes med at skabe relevant opbakning og følgeskab blandt f.eks. borgere, erhvervet, medarbejdere i flere forvaltninger, lokalpolitisk etc.?

KAT har i sig selv været med til at skabe lokal opbakning, idet borgere og virksomheder har kunnet se, at en bred kreds står bag anbefalingerne til, hvordan klimamålene indfris. Som noget af det vigtigste anbefalede KAT, at TK arbejdede målrettet med at skabe lokal involvering og medejerskab til VE projekter. Den tidlige og meget reelle borgerinddragelse har ført til politisk velvilje, hvorfor kommunalbestyrelsen med et bredt flertal har vedtaget, at 9 projekter skulle politisk prioriteres, hvoraf tre har fået højeste prioritet. Der foregår i øjeblikket en intens dialog mellem projektudviklere og TKs 6 lokale VE foreninger. De øvrige klimaprojekter, såsom lavbundsprojekter, biogas og CO2-fangst, nyder også stor opbakning, hvilket også skyldes tæt samarbejde og tidlig inddragelse.

Vork Naturland - samarbejdsprojekt i den grønne treparts ånd (Vejle Kommune)

Beskriv indsatsen kort

Igennem flere år har Vejle Kommune arbejdet på at forbedre den økologiske tilstand i Vejle Fjord. Men problemer med iltsvind, fedtemøg og døde fisk kan ikke løses alene ved at udplante ålegræs. Vejle Kommune forsøger i Vork Naturland projektet sammen med lodsejere og en lang række aktører at mindste kvælstofudledningen til Vejle Fjord, beskytte grundvandet i området, styrke biodiversiteten og udvikle en samskabelsesmodel for en helhedsorienteret tilgang til arealomlægning. En mini Grøn Trepert.

Kommunens rolle i indsatsen

Vejle Kommune er projektejer og har på baggrund af en grundig oplandsanalyse fra SDU identificeret det opland, hvor der udledes særligt meget kvælstof. Vejle Kommune har fundet midler til at udvikle projektet, fået midler via Statens Akutpakke og fået en lang række aktører til at bidrage med ressourcer.

Kriterie 1: Indsatsens effekt og spredningspotentiale.

Hvordan har indsatsen potentiale til at blive spredt til andre fagområder, aktører eller til andre kommuner. Og hvad har effekten været?

Det er særligt fire forskellige virkemidler, der forventes at komme i brug; Etablering af vådområder, Skovrejsning, Omlægning til græs og ændrede landbrugssystemer. Indsatserne vil blive iværksat efter hvor udledningerne er størst, og dermed hvor der opnås de bedste resultater for de midler, der er til rådighed. Alle aftaler indgås på frivillig basis. Indsatserne på land i oplandet til de tre vandløbssystemer forventes at afgrænse sig til et samlet projektområde på næsten 4000 ha. Alle, der bor inden for området og som ejer jord, har i princippet mulighed for at være med i projektet. Med erfaringer fra Projekt Vork Naturland, er håbet, at lignende helhedsorienteret tilgang på sigt vil kunne iværksættes i det samlede opland til Vejle Fjord. Der er i skrivende stund endnu ingen effekter af projektet.

Kriterie 2: Indsatsens læringspotentiale

Hvilken læring har indsatsen bidraget med til det fremadrettede arbejde med den grønne omstilling i kommuner?

Det er muligt at samle en række stærke aktører omkring et stort arealomlægningsprojekt i erkendelse af at ingen kan løse de store udfordringer alene. Der er potentiale til at udvikle modeller til, hvordan man kan arbejde med store sammenhængende naturarealer på tværs af mange forskellige typer af lodsejere.

Kriterie 3: Indsatsens nytænkende og innovative karakter

Hvordan er indsatsen enten i proces, formål eller i resultat nytænkende og innovativ?

Lodsejere bliver ofte mødt med en færdig plan, når kommunens ansatte skal præsentere et nyt projektforslag. I dette projekt har vi lavet kort over hvor det giver mest effekt at udtage areal ift mindskelse af kvælstof, og vi ved hvor det er hensigtsmæssigt at beskytte grundvandet, men vi har ingen tegninger klar, når vi møder lodsejerne for første gang. Vi starter processen op på et blankt stykke kanvas. Og lodsejere skal være med til at bestemme hvor der skal være skov, vådområder, minivådområder, græsning og nye afgrøder og dyrkningssystemer. Vi vil få viden om og praktisk erfaring med, hvilke udfordringer og muligheder man kan benytte i opnåelse af den Grønne Treparts mål.

Kriterie 4: Indsatsens lokale forankring

Hvordan er indsatsen lykkedes med at skabe relevant opbakning og følgeskab blandt f.eks. borgere, erhvervet, medarbejdere i flere forvaltninger, lokalpolitisk etc.?

Projektet er finansieret af et bredt spektrum af interessenter herunder 39 mio. fra statens akutpakke. Udover Naturstyrelsen arbejder Vejle Kommune sammen med TREFOR VAND, Klimaskovfonden, Growing Trees Network, Den Danske Naturfond, Danmarks Naturfredningsforening Vejle og Landbrugets parter som er et samarbejde ml Velas, Spiras og Sagro. Projekt Vork Naturland kommer til at ske i tæt samarbejde med områdets lodsejere. Over vinteren 2025 indkalder Vejle Kommune til en række orienteringsmøder, som vil være en blanding af oplæg, foredrag, dialog og debat om de muligheder, der ligger i projektet, og hvad det kan komme til at betyde for den enkelte, der bor eller interesserer sig særligt for projektet og området.